

Spolufinancováno
Evropskou unií

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

edu.cz

**9. odborný panel
projektu IPs DATA**

NEROVNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ NAPŘÍČ ŽIVOTEM: OD PŘEDŠKOLÁKA K DOSPĚLÉMU

19. 3. 2026

**Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Karmelitská 529/7, 118 00 Praha 1
místnost C081**

Název projektu: Datově-analytická podpora pro hodnocení a řízení vzdělávací soustavy ČR
Registrační č. projektu: CZ.02.02.XX/00/22_005/0002901

ANOTACE

Nerovnosti ve vzdělávání představují dlouhodobou výzvu pro české školství a významně ovlivňují vzdělávací dráhy jednotlivců i jejich uplatnění v dospělosti. Ve srovnání se zeměmi OECD hraje v českém regionálním školství podstatnou roli rodinné prostředí žáků. Jedním z hlavních cílů Strategie 2030+ je tyto nerovnosti snižovat a vytvářet podmínky pro maximální rozvoj potenciálu dětí a žáků.

Cílem tohoto odborného panelu je představit datové zdroje, analytické přístupy a nové nástroje, které umožní systematicky identifikovat hlavní faktory utvářející nerovnosti ve vzdělávání, a diskutovat možnosti jejich praktického využití při tvorbě vzdělávacích politik i při práci škol a dalších institucí.

Odborný panel je členěn do dvou bloků. Dopolední část bude věnována nerovnostem na úrovni vzdělávací soustavy. Bude představen analytický rámec projektu, dostupné datové zdroje i nové datové nástroje včetně interaktivních dashboardů. Prezентující představí analýzu nerovností, která se věnuje například přístupu k předškolnímu vzdělávání, průchodu žáků vzdělávacím systémem, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, školnímu klimatu nebo evaluaci škol. Součástí bloku bude také diskuse o interpretaci dat a jejich využití v praxi.

Odpolední část panelu se bude týkat nerovností v gramotnostech dospělé populace na základě mezinárodního šetření PIAAC. Představeny budou výsledky analýz podle věku, vzdělání a dalších faktorů. Následná diskuse se zaměří na jejich využití v oblasti celoživotního učení, rekvalifikací, a zaměstnatelnosti.

PROGRAM

9:15 – 10:00 ● Registrace účastníků

10:00 – 10:15 ● Úvodní slovo

10:15 – 11:05 ● 1. BLOK: ÚVOD DO ANALÝZY NEROVNOSTÍ

Prezentující:

Markéta Molinek (IPs DATA)

Ondřej Nývlt (IPs DATA)

Ludmila Třeštíková (MŠMT)

Karolína Zichová (IPs DATA)

11:05 – 11:20 ● Přestávka

11:20 – 11:50 ● Faktory související s nerovnostmi ve vzdělávání

Prezentující:

Romana Pejcalová (IPs DATA)

11:50 – 12:50 ● DISKUSE K NEROVNOSTEM VE VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVĚ

Diskutující:

Matouš Bořkovec (MŠMT)

Jarmila Čechová (Učitel naživo)

Nina Fabšíková (PAQ Research)

Martin Majcík (Národní institut SYRI)

Veronika Novotná Šebestová (MŠMT)

12:50 – 13:50 ● Přestávka s občerstvením

Změna programu vyhrazena.

PROGRAM

13:50 – 14:50 ● 2. BLOK: PIAAC – NEROVNOSTI V DOSPĚLÉ POPULACI

Prezentující:

Barbora Koutná (IPs DATA)

Ondřej Nývlt (IPs DATA)

Marie Štefančová (IPs DATA)

14:50 – 15:00 ● Přestávka

15:00 – 15:50 ● DISKUSE K NEROVNOSTEM V DOSPĚLÉ POPULACI

Diskutující:

Josef Bernard (Národní institut SYRI, Sociologický ústav AV ČR)

Petra Holečková (Národní tým PIAAC, NPI ČR)

Monika Měšťanová (MŠMT)

Jana Straková (Univerzita Karlova)

15:50 – 16:00 ● Závěrečné slovo

16:00 – 16:30 ● Neformální diskuse

16:30 ● Zakončení panelu

Změna programu vyhrazena.

PREZENTUJÍCÍ

BARBORA KOUTNÁ

Analytička IPs DATA

Barbora Koutná je absolventkou studijního programu Sociologie na Univerzitě Karlově, kde se specializovala na současnou společnost a později na sociálněvědní výzkum a metodologii.

V současné době působí na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, kde pracuje v Oddělení národních analýz. Specializuje se na datovou analýzu, konstrukci statistických modelů, automatizaci datových procesů a vizualizaci výsledků skrze reportovací nástroje a interaktivní dashboardy.

MARKÉTA MOLINEK

Seniorní analytička IPs DATA

Pracuje jako analytička a koordinátorka týmu datové analytické podpory věcným útvarům MŠMT a dalším organizacím v resortu školství. Zkušenosti z oblasti vzdělávání získala studiem Sociální pedagogiky na Masarykově univerzitě v Brně, vedením a sestavováním zážitkových výukových programů pro žáky i učitele nebo prací vychovatelky ve školní družině.

K práci datové analytičky v projektu IPs DATA se dostala po absolvování rekvalifikačního kurzu organizace Czechitas zaměřeného na datovou analýzu.

ONDŘEJ NÝVLT

Seniorní analytik IPs DATA

Ondřej Nývlt je demograf, který se dlouhodobě věnuje analýze populačního vývoje a jeho dopadům na veřejné politiky. Ve své odborné práci se zaměřuje zejména na práci s daty, jejich interpretaci a využití při strategickém rozhodování.

V současné době působí na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, kde pracuje v Oddělení národních analýz. Náplní jeho práce je především datová analýza, zpracování statistických podkladů a podpora analytických výstupů pro řízení a hodnocení vzdělávací politiky.

ROMANA PEJCALOVÁ

Analytička IPs DATA

Romana Pejcalová působí jako datová analytička a statistička na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Zaměřuje se na pokročilou statistickou analýzu vzdělávacích dat, správu a rozvoj datového modelu MŠMT a analytickou podporu aplikace edudata.msmt.gov.cz.

Vystudovala aplikovanou matematiku se specializací na statistiku a analýzu dat na Masarykově univerzitě v Brně a podnikovou ekonomii na Vysoké škole ekonomické v Praze. Před nástupem na MŠMT působila v oblasti webové analytiky a v Národním ústavu pro vzdělávání. Ve své práci dlouhodobě propojuje pokročilé statistické metody s důrazem na srozumitelnou interpretaci a praktickou využitelnost dat pro rozhodování ve veřejné správě.

MARIE ŠTEFANČOVÁ

Analytička IPs DATA

Marie Štefančová působí jako analytička v Oddělení národních analýz na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, kde se v rámci projektu IPs DATA věnuje zpracování a interpretaci rozsáhlých datových souborů.

Její hlavní odbornou doménou je práce s daty mezinárodního šetření PIAAC, která zahrnuje statistické modelování, tvorbu věcných výstupů a vizualizaci výsledků. Své praktické zkušenosti s datovou analýzou opírá o studium na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy, kde po absolvování sociologie a sociální antropologie nyní dokončuje magisterský program se zaměřením na sociologickou metodologii.

LUDMILA TŘEŠTÍKOVÁ

MŠMT

Ludmila Třeštíková je vedoucí Oddělení strategií MŠMT, kde se zaměřuje na tvorbu a realizaci koncepčních materiálů pro oblast regionálního školství. Koordinuje spolupráci s dalšími resorty i se zahraničními partnery a dlouhodobě se věnuje strategickému řízení a participativnímu plánování ve vzdělávání. Aktuálně řídí implementaci a vyhodnocování Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030.

Má více než patnáct let zkušeností s rozvojem učících se komunit – založila a vedla odbornou síť na Říčansku, zaměřenou na sdílení dobré praxe a podporu spolupráce škol a obcí. Vystudovala andragogiku a personalistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a před vstupem do veřejné správy působila také v soukromém sektoru v oblasti ICT.

KAROLÍNA ZICHOVÁ

Analytička IPs DATA

Působí jako analytička v projektu IPs DATA na MŠMT. Již během studia Pedagogiky se specializací Školská správa a vzdělávací politika na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně se zaměřovala na využití dat pro řízení vzdělávacího systému.

Před nástupem do současné role působila jako krajská koordinátorka spolupráce v projektu IPs Střední články podpory pro Kraj Vysočina. Zde získala přímou zkušenost s fungováním školství v území. Do projektu IPs DATA nastoupila v období profesní změny, kdy hledala další uplatnění v oblasti vzdělávací politiky a analýzy dat.

DISKUTUJÍCÍ

JOSEF BERNARD

Národní institut SYRI, Sociologický ústav AV ČR

Sociolog zaměřující se na výzkum regionálních nerovností, kvality života a proměn české společnosti. Dlouhodobě působí v Sociologickém ústavu AV ČR a na Univerzitě Hradec Králové. Je součástí Národního institutu pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik – SYRI.

Odborně se věnuje rozdílům mezi centry a periferiemi, zejména postavení venkova. Ve svých studiích upozorňuje, že prostorová polarizace má v Česku těsnou souvislost se sociálními a vzdělanostními nerovnostmi. Realizuje projekty regionální spolupráce s krajskými úřady, v nichž mapuje nerovnosti v přístupu ke střednímu vzdělávání.

MATOUŠ BOŘKOVEC

MŠMT

Pracuje v Odboru rovného přístupu ke vzdělávání a podpory pracovníků v regionálním školství. Zabývá se pregraduální přípravou a dalším vzděláváním a podporou pedagogických pracovníků. Je jedním z autorů Kompetenčního rámce absolventa a absolventky učitelství.

Pracoval jako vedoucí výcvikového týmu organizace Učitel naživo a jako manažer vzdělávacích projektů v neziskovém sektoru. Čtyři roky pracoval jako učitel dějepisu a občanské výchovy v základní škole a nižším gymnáziu na částečný úvazek.

JARMILA ČECHOVÁ

Učitel naživo

Jarmila Čechová se ve školství pohybuje přes dvacet let, pracovala jako učitelka na všech stupních škol od mateřské po vysokou, dále jako speciální pedagožka, ředitelka ZŠ, mentorka pro pedagogy a vedení škol. Vystudovala učitelství pro střední školy na Univerzitě Karlově v Praze a speciální pedagogiku na Masarykově univerzitě v Brně.

V organizaci Učitel naživo zajišťuje jako manažerka programy věnující se podpoře učitelů a v programu DPS (doplňujícího pedagogického studia) působí také jako vysokoškolská vzdělavatelka, kde se odborně věnuje především tématům práce s dětmi se sociálním znevýhodněním, speciální pedagogice a wellbeingu.

Organizace Učitel naživo je expertní nezisková organizace, která usiluje o modernizaci českého vzdělávání. Vyvinuli a otestovali nové programy pro učitele a ředitele škol, které výrazně zlepšují učení dětí ve školách. Jejich know-how krok po kroku obohacuje a proměňuje veřejný vzdělávací systém.

NINA FABŠÍKOVÁ

PAQ Research

Pracuje jako analytička ve společnosti PAQ Research, kde zároveň vede tým vzdělávací politiky. V PAQu se podílela na řadě projektů zaměřených na nerovnosti ve vzdělávání, včetně Mapy vzdělávání – analytické platformy, která mapuje nerovnosti ve vzdělávání napříč mikroregiony, návrhu indexového financování ve spolupráci s Českou školskou inspekcí anebo řešení projektu TA ČR Beta2 – Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se ve školách a třídách zřízených podle § 16 odst. 9, školského zákona. Vystudovala veřejnou politiku a data science na University College London.

PETRA HOLEČKOVÁ

Národní tým PIAAC, NPI ČR

Petra Holečková se podílela na realizaci 1. i 2. cyklu Mezinárodního výzkumu dospělých PIAAC v ČR. Profesně se zabývá historií mezinárodních výzkumů dovedností OECD a počátky indikátorové soustavy INES. Zaměřuje se na možnosti a limity mezinárodních dat v kontextu politiky založené na výzkumné evidenci a akontabilitě vzdělávacích systémů. Sleduje propisování konceptů OECD „quality and equity“ do českých strategických dokumentů.

Od roku 2019 spolupracuje na projektech Národního pedagogického institutu ČR a Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Účastní se jednání zemí zapojených do programu PIAAC organizovaných OECD v rámci PIAAC BPC.

MARTIN MAJCÍK

Národní institut SYRI

Martin Majcík působí jako odborný asistent na Ústavu pedagogických věd Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Ve svém výzkumu se primárně věnuje tématům na pomezí vzdělávání a sociální pedagogiky, která zkoumá zejména kvalitativním přístupem.

Zaměřuje se přitom na studijní neúspěšnost žáků, předčasné ukončování vzdělávání a kariérové poradenství. Zabývá se také mládeží a vnímanými sociálními problémy a přispívá k výzkumu podpory sociálně znevýhodněných žáků v kontextu vzdělávacího systému.

MONIKA MĚŠŤANOVÁ

MŠMT

Monika Měšťanová působí na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, kde se věnuje rozvoji odborného a dalšího vzdělávání. Zaměřuje se na hledání flexibilních a alternativních vzdělávacích cest pro dospělé, kteří potřebují rozvíjet své znalosti a dovednosti v reakci na rychle se měnící společnost a trh práce.

Ve své práci propojuje systémové strategie s potřebami praxe a podporuje opatření, která umožňují dospělým vzdělávat se dostupně a efektivně v průběhu celého života.

JANA STRAKOVÁ

Univerzita Karlova

Jana Straková pracuje v Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání pedagogické fakulty UK, kde se zabývá výzkumem vzdělanostních nerovností a aplikací výzkumných poznatků do vzdělávací politiky.

Koordinovala českou realizaci mnoha mezinárodních výzkumů vědomostí a dovedností včetně výzkumu PIAAC v letech 2009–2014. Spolupracuje s řadou nevládních organizací i s institucemi státní správy. Na expertní bázi spolupracuje rovněž s Evropskou komisí a UNESCO.

VERONIKA NOVOTNÁ ŠEBESTOVÁ

MŠMT

Pracuje na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy v Oddělení rovného přístupu ke vzdělávání a ústavní výchovy. V současnosti se věnuje legislativním změnám souvisejícím se zavedením pozice sociálního pedagoga jako pedagogického pracovníka a možnostem jeho financování ze státního rozpočtu, včetně spolupráce s Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Dříve působila jako metodická podpora škol zapojených do projektu PROP (Podpora rovných příležitostí) zaměřeného na podporu žáků se sociálním znevýhodněním. Zkušenosti má také z řízení projektu IKAP (Implementace Krajského akčního plánu), který se zaměřoval na podporu úspěšnosti ve vzdělávání v Ústeckém kraji.

ANALÝZA NEROVNOSTÍ

Analýza nerovností projektu IPs DATA se zaměřuje na nerovnosti ve vzdělávání ve dvou základních rovinách – na úrovni regionálního školství a na úrovni dospělé populace. V případě regionálního školství vychází analýza z administrativních dat za posledních sedm let. Nerovnosti jsou zkoumány v pěti klíčových tématech: *přístup k předškolnímu vzdělávání, předpoklady pro úspěšný průchod vzdělávacím systémem, začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, podpora školního klimatu a evaluace škol na základě výsledků žáků*. Analýza gramotnosti dospělé populace tvoří samostatnou část, přičemž hlavním zdrojem dat je mezinárodní šetření PIAAC.

Cílem analýzy je mimo jiné vytvořit soubor klíčových ukazatelů, které umožní dlouhodobě sledovat nerovnosti ve vzdělávání a hodnotit dopady legislativních opatření. Analýza se skládá z hlavní textové zprávy (popis metodiky, interpretace zjištěných dat a identifikace klíčových zjištění), z datových souborů s metodikou konstrukce výpočtu, technické zprávy k metodologii (proces zpracování dat) a také z interaktivních dashboardů, které slouží k jednoduchému filtrování a zobrazení dat.

DASHBOARD NEROVNOSTÍ VE ŠKOLSTVÍ

Součástí analýzy jsou také interaktivní dashboardy umožňující detailnější práci s daty a výsledky. Uživatel může vybírat ukazatele, filtrovat data podle regionů či dalších charakteristik a sledovat různé souvislosti. Dashboard nerovností v regionálním školství je rozdělen do pěti tematických oblastí, stejně tak jako analýza. V každé z nich je několik ukazatelů, které přibližují data týkající se nerovností v dané tematické oblasti. K dispozici je také souhrnný list „Témata na úrovni školy“, který umožňuje sledovat ukazatele za jednotlivé školy.

Na dalších stranách si prohlédněte návody, jak používat interaktivní dashboardy

1. Po otevření aplikace si uživatel na hlavní stránce zvolí téma.

Analýza trendů v nerovnostech vzdělávací soustavy v českých regionech
Analýza národních dat časové povahy v oblasti vzdělávání - pilotáž I

1.

Název projektu: Datově-analytická podpora pro hodnocení a řízení vzdělávací soustavy ČR
Registrační číslo projektu: CZ.02.02.XX/00/22_005/0002901

Přístup k poskytování služeb předškolního vzdělávání

Předpoklady pro úspěšný průchod vzdělávacím systémem regionálního školství

Předpoklady úspěšného začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Podpora školního klimatu

Evaluace škol na základě výsledků žáků

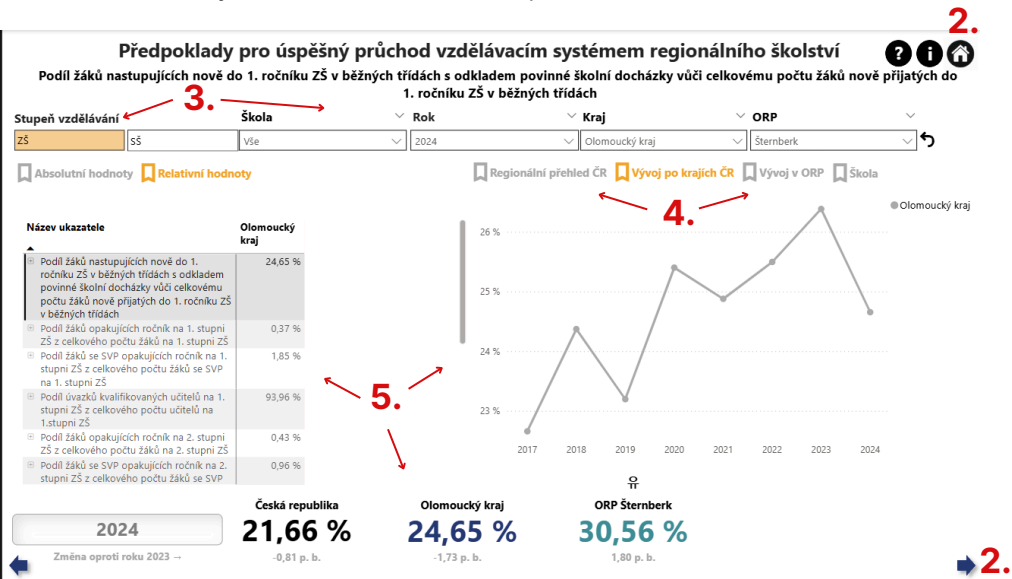
Témata na úrovni školy

2. Mezi stránkami je poté možné přecházet pomocí navigačních šipek nebo tlačítka Domů.

3. V jednotlivých tématech lze přepínat mezi absolutními a relativními hodnotami v maticové tabulce, která zároveň slouží jako filtr ukazatelů i institucí.

4. Data lze zobrazit jako regionální přehled, vývoj v krajích či ORP nebo na úrovni školy.

5. Vizualizace dále obsahují interaktivní prvky s doplňujícími informacemi a informační karty s hodnotami za ČR, kraj, ORP i školu.

DASHBOARD NEROVNOSTÍ V DOSPĚLOSTI

1. V dashboardu nerovností dospělé populace si uživatel nejprve nastaví proměnnou, kterou chce sledovat.
2. Následně si zvolí typ gramotnosti (čtenářskou, numerickou nebo gramotnost v oblasti řešení problémů). Na základě této volby se následně zobrazí grafy s průměrnými hodnotami daného typu gramotnosti.
3. V další úrovni zobrazení jsou průměrné hodnoty gramotnosti pro vybranou proměnnou rozděleny podle úrovně vzdělání nebo podle základních věkových skupin.
4. Poslední typ vizualizace zobrazuje podíl osob s funkční gramotností podle tříděných proměnných.

Funkční gramotnost představuje schopnost člověka efektivně využívat dovednosti čtení, psaní a počítání při řešení praktických úkolů a situací, se kterými se setkává v každodenním životě, v pracovním prostředí i při zapojení do společnosti.

ANKETA

Co se vám vybaví pod pojmem nerovnosti ve vzdělávání?

**Michaela
Röschová**

*Socioložka,
datová analytička*

S nerovnostmi ve vzdělávání jsem se naplno potkala na druhém cyklu výzkumu dovedností PIAAC, který jsem v České republice realizovala společně s kolegyněmi a kolegy z NPI ČR. Výsledky nám bohužel ukázaly, že rodinný původ stále velmi silně ovlivňuje, jaké vzdělání se nám podaří získat.

A se vzděláním se pojí dovednosti potřebné k tomu, aby se nám dobře žilo v moderní společnosti – nejen se uplatnit na trhu práce, ale také zvládat rizika moderních technologií, prosazovat svoje občanské zájmy nebo pečovat o své zdraví a vztahy. Výsledky nám také jasně ukázaly, že co se zanedbá v počátečním vzdělání, se později velmi špatně dohání. Proto vyrovnávat šance dětí a dospělých na kvalitní vzdělání a rozvoj jejich dovedností je nejen spravedlivé, ale také důležité pro společenský blahobyt.

**Jan
Mareš**

*Vrchní ředitel
sekce vzdělávání
a mládeže MŠMT*

Jak se říká „na první dobrou“ se mi vybaví to, že existují určité bariéry, které nemusí vždy vést k tomu, čemu se chce mladý člověk v budoucím profesním životě věnovat. Ty bariéry vidím nejen v rozdílném prostředí, ve kterém mladí lidé vyrůstají (zázemí rodiny, finanční situace, lokalita bydliště apod.), ale také v nabídce oborů vzdělání, v přístupu k moderním technologiím, v kvalitě škol, ale také (to není populární) v určité nerozhodnosti mladého člověka, co se svým životem dále.

Proto jsem zastáncem systému, který i při vzdělávání cestu nezavírá, ale dává možnost různých forem prostupnosti jak v primárním vzdělávání, tak v jeho další podobě v občanském a profesním životě.

Miroslav Hřebecký

*Programový ředitel
ve společnosti EDUin*

Pokud si nalistujeme v jakémkoliv reportu OECD o vzdělávání kapitulu o ČR, mezi prvními fakty budou vysoké nerovnosti na to, jak máme jinak vyspělý vzdělávací systém. Co to znamená v praxi? Nerovnosti jsou na více úrovních.

Máme ohromné regionální rozdíly – o výsledcích vzdělávání rozhoduje adresa bydliště. ČŠI vyčíslila rozdíl třeba Karlovarského kraje a Prahy na 2–3 roky školní docházky. Chybí snaha vlády účinně nerovnosti vyrovnávat regionálním rozvojem.

Rozdílná je i úroveň jednotlivých škol, velmi závisí na osobě ředitele. A pak jsou tu zdroje nerovností uvnitř jedné školy – v kvalitě učitelů i poradenských pracovišť. Dobré pedagogické řemeslo se pozná zejména podle toho, jak dokážeme dítěti pomoci, když se mu nedaří.

Situace se navíc komplikuje vnějšími faktory – omezenou kapacitou všeobecného vzdělání, podobou přijímaček či ranou selektivitou skrze víceletá gymnázia a mnoha dalšími faktory, které jsou řešitelné na úrovni státu, ale politikům se do opatření příliš nechce, protože jsou u občanů nepopulární.

Jana Straková

*Odbornice na
vzdělávací politiku
a nerovnosti, UK*

Pod pojmem nerovnosti ve vzdělávání si představuji rozdílné šance a podmínky, které děti a žáci mají ve vzdělávacím systému v závislosti na jejich sociálním, ekonomickém či kulturním zázemí, a to jak při vstupu do škol, tak při přechodech mezi typy vzdělávacích drah a do vyššího vzdělání.

Jde o systematické rozdíly, které nejsou dány schopnostmi jednotlivce, ale spíše strukturálními faktory systému i rodinného prostředí – a které ovlivňují jejich reálné příležitosti uspět.

1) Všude nemají stejné šance

Vzdělávání v Česku neslouží všem dětem stejně dobře – výsledky tady oproti většině Evropy hodně závisí na tom, z jaké rodiny a regionu dítě pochází. Mezi různými kouty země panují hluboké nerovnosti. Velké rozdíly vidíme v propadání a nedokončování ZŠ či míře znalostí a kompetencí dětí.

Samotné školy rovné šance přitom zaručit nemohou. Stěžejní roli hrají různé formy chudoby. Děti kvůli exekucím rodičů či nestabilnímu bydlení přicházejí o podmínky ke studiu, podporu rodin i aspirace. Sociální problémy se netýkají jen nejvíc znevýhodněných krajů, koncentrují se také mikroregionálně. Na řadě míst proto vedle sebe existují naprosto odlišné vzdělávací světy. Aby vzdělávání sloužilo všem dětem stejně dobře, musíme řešit otázku vzdělávání a sociálních podmínek společně.

2) Někde dokážou sociální podmínky překonávat

Ani prosperující oblasti Česka nemají nutně vyhráno, a chudší zase nejsou odsouzeny ke vzdělávacímu neúspěchu. Sociální podmínky v regionu sice vysvětlují přes polovinu rozdílů ve výsledcích vzdělávání, důležitou roli hraje ale i to, jak jednotlivé obce dokážou rozvíjet potenciál znevýhodněných dětí.

Někde mají výrazně lepší výsledky vzdělávání, než bychom čekali vzhledem k sociálním podmínkám. Jinde naopak za potenciálem zaostávají. Jak to víme? Pro každou obec s rozšířenou působností (ORP) jsme spočítali, jak by měly vypadat výsledky vzdělávání vzhledem k sociálním podmínkám a čísla porovnali s realitou. Vzešlo z toho osm skupin ORP, kterým se různé (ne)daří vzdělávací výsledky dětí posouvat.

**Celý článek
a další materiály
PAQ Research
o nerovnostech
ve vzdělávání
najdete zde**

3) Existuje řada faktorů úspěchu

Chytrá a výzkumně ověřená opatření ve vzdělávání mohou pomáhat tisícům žáků k lepšímu startu do života. Mluvíme o faktorech úspěchu, které souvisí s menší vzdělávací neúspěšností a lepšími výsledky testování. Mezi hlavní faktory patří nadprůměrné financování škol, personální zajištění – dostatek učitelů, psychologů a speciálních pedagogů – nebo docházka dětí do mateřských škol. Ukazujeme, jakou roli hrají napříč celou republikou. A vysvětlujeme, proč mají větší důležitost v obcích zatížených destabilizující chudobou. Analýza může pomoci zejména zaostávajícím mikroregionům, kterým naznačuje, jakými cestami zlepšovat vzdělávání, a tak i lépe připravovat žáky na život v proměňující se společnosti.

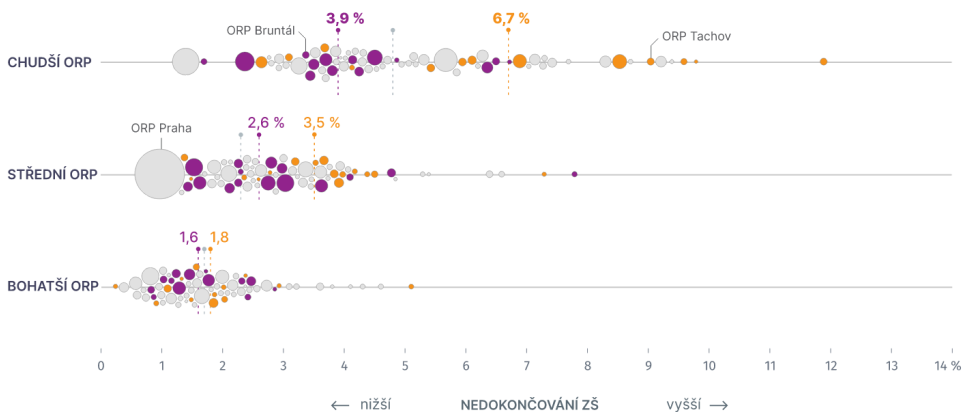
Nezáleží jen na destabilizující chudobě. Dokončování ZŠ může zvýšit řada faktorů

Základní školu dokončuje více dětí v ORP, které mají **větší docházku do mateřských škol a vyšší podíl škol s podpůrnými pozicemi**

● Co tečka, to obec s rozšířenou působností (ORP)

Velikost kuličky = počet žáků v ORP
○ 700 ○ 30 tis. ○ 120 tis.

Podíl dětí v MŠ a podíl škol s psychology či speciálními pedagogy*
● malý (pod medián) ● velký (nad medián)

V grafu nezobrazujeme ORP Bělina s 15,7 % žáků nedokončujících ZŠ.

* Medián se počítá zvlášť pro chudé, střední a bohaté ORP.

paq

Na faktory úspěchu – podpůrné pracovníky i mateřské školy – bychom se měli zaměřovat hlavně u regionů s vysokou destabilizující chudobou. V těch bohatších nemají s nedokončováním takový problém, a tak ani školky a podpůrné pozice nehrají tak velkou roli. Jak s těmito výzvami pracovat, nabízí katalog Dobrých praxí.

Proč se zajímat o dovednosti dospělých?

Mezinárodní výzkum dospělých PIAAC, 2019–2024, NPI ČR

Výzkumná zpráva z 2. cyklu PIAAC

Zpráva představuje národní výsledky 2. cyklu šetření PIAAC v kontextu snah OECD zdůrazňovat roli vzdělávání a rozvoje dovedností v celoživotní perspektivě. Dovednosti mají ekonomické přínosy (vyšší míra zaměstnanosti, vyšší příjmy) i neekonomické přínosy (vyšší míra subjektivně vnímaného zdraví a životní spokojenosti).

Klíčovými nástroji pro rozvoj dovedností jsou prostupnost formálního vzdělávání a možnost doplnit si kvalifikaci v dospělosti. Zpráva přináší srovnání výsledků dospělých v 1. a 2. cyklu výzkumu. Upozorňuje na přetrvávající výrazné rozdíly v úrovni dovedností podle typu vzdělání a věnuje se míře účasti českých dospělých na dalším vzdělávání v základních podskupinách.

Mezinárodní výzkum dospělých PIAAC

Národní zpráva o realizaci 2. cyklu, NPI ČR

Technická zpráva z 2. cyklu PIAAC

Zpráva poskytuje informace o realizaci 2. cyklu Mezinárodního výzkumu dospělých PIAAC v České republice v letech 2018 až 2023. Seznamuje s obsahem, cíli i historií projektu PIAAC, popisuje jeho mezinárodní i národní organizaci, přibližuje zkoumané oblasti dovedností, způsob jejich měření i přípravu dotazovacích nástrojů a podrobně zachycuje postupy sběru a zpracování dat.

Výukové strategie pro zapojení sociálně znevýhodněných žáků do výuky

Martin Majcík, Jana Obrovská

International Journal of Educational Development

Tato studie se zaměřuje na strategie učitelů při podpoře zapojení žáků se sociálním znevýhodněním do výuky. Je založena na opakovaných rozhovorech s učiteli, vedením školy, rodiči, žáky a výchovnými poradci na pěti vybraných školách s vysokým podílem žáků se sociálním znevýhodněním.

Aktuality o aktivitách projektu a pozvánky na akce publikujeme na webu projektu IPs DATA na portále edu.cz a také v naší skupině na Facebooku. Zde Vám přinášíme výběr toho nejzajímavějšího.

edu.cz

facebook

5. newsletter projektu IPs DATA

V polovině března vyšlo páté číslo projektového newsletteru. Najdete v něm výsledky analýzy věkové struktury pedagogů a poptávky po kvalifikovaných učitelích. Přečíst si můžete také o analýze ukrajinských žáků v českém školství, probíhajícím šetření wellbeingu i demografických projekcí dětí a žáků do roku 2035. Pro přihlášení k odběru využijte formulář na adrese: <https://forms.office.com/e/kBxiQBK5Ju>.

Přijímací řízení na střední školy 2025/26

Do přijímacího řízení se v loňském školním roce zapojilo více než 160 tisíc uchazečů. Nová analýza srovnává nejenom výsledky jarních kol, ale i podzimní údaje ze školních matrik. Získáváme tak obrázek o tom, nakolik odpovídal podzimní nástup žáků do středních škol jejich volbě oborů v jarním přijímacím řízení.

Analýza ukrajinských žáků v českém školství

V Česku se vzdělává více než 81 tisíc dětí a žáků s ukrajinským občanstvím, většina z nich jsou azylanti. Od začátku válečného konfliktu na Ukrajině v roce 2022 tak Ukrajinci zůstávají nejpočetnější skupinou v českém vzdělávacím systému. Nejvýraznější změna se odehrává ve středních školách, počet ukrajinských azylantů zde meziročně vzrostl o 30 procent.

RIZIKOVÉ VZDĚLÁVACÍ DRÁHY

Následující tři příběhy představují smyšlené vzdělávací dráhy žáků Filipa, Adély a Martina, které přibližují různé podoby rizik a nerovností ve vzdělávání. Přestože jde o fiktivní postavy, jejich zkušenosti vycházejí ze situací, s nimiž se v českém vzdělávacím systému může setkávat mnoho dětí a mladých lidí. Nerovnosti, které se objeví už ze začátku vzdělávání, se často přenášejí i do dalších let a postupně se prohlubují, což se může v dospělosti promítat do dalších problémů, například při uplatnění na trhu práce nebo v celkové životní situaci.

FILIP

ADÉLA

MARTIN

MŠ

Nástup v 5 letech, rodičům to nepřišlo důležité

Až od 5 let, kapacity byly plné a MŠ daleko

Od 3 let, potíže s komunikací, ale zvykl si

1. STUPEŇ ZŠ

Potíže v kolektivu, více spolužáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Velký počet žáků ve třídě, učitelka se věnuje hlavně vyrušujícím

Učitelka mu pomohla s přechodem na ZŠ, od 1. třídy začíná s kroužky

2. STUPEŇ ZŠ

Spolužáci se mu vysmívají kvůli rodinnému zázemí, chybí školní psycholog; opakuje 7. ročník

Velká část třídy odešla na víceleté gymnázium, učivo probírají pomaleji; stres z přijímaček

Agrese ve třídě, v PPP diagnostikována porucha autistického spektra; se třídou pracuje psycholog

SŠ

SŠ ho nebaví, kvůli neomluveným absencím vyloučen

Nedostala se na gymnázium, chodí do obchodní akademie

Díky nadání a pomoci školy se dostane na hudební konzervatoř

DOSPĚLOST

Nemá odbornou kvalifikaci, pouze brigády, často na úřadu práce, gramotnosti se zhoršují

Studium VOŠ, obor ji nebaví, hůře placené práce, chybí průběžný rozvoj dovedností

Studium VŠ, poté práce v ZUŠ, průběžné vzdělávání a zvyšování gramotnostních úrovní

FILIP

Filip se narodil v Ústeckém kraji do rodiny s nestabilními příjmy. Rodiče ho nechťeli dát do mateřské školy, protože nejsou zaměstnaní a mohou ho hlídat doma. Filip proto nastupuje do mateřské školy až v pěti letech do posledního povinného ročníku a dochází tam jen sporadicky.

Na prvním stupni základní školy má dlouhodobé potíže se začleněním do kolektivu. Ve třídě si nevěří, působí nejistě a při práci se nedokáže soustředit. Když narazí na náročnější úkol nebo nové učivo, často se „zasekne“ a svou frustraci dává najevo rezignací nebo podrážděností. Komunikace o jeho potížích je velmi omezená. Filip své problémy neumí nebo nechce sdílet ani s učiteli, ani doma. Ve třídě je více žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a ze sociálně znevýhodněného prostředí. Výuka je proto náročná, přestože ve třídě pomáhá asistent pedagoga – ten však není přítomen ve všech hodinách.

Ve škole nepůsobí školní psycholog ani sociální pedagog, přestože existují možnosti financování podpůrných profesí například prostřednictvím tzv. šablon. Spolužáci se mu kvůli jeho sociálnímu zázemí posmívají a navazování přátelství je pro něj obtížné. Škola nenabízí mimoškolní aktivity a placené kroužky si jeho rodina nemůže dovolit. Filip začíná mít problémy s docházkou, a nakonec musí opakovat sedmý ročník.

Na střední škole nastoupí do tříletého učebního oboru autolakýrník, protože má rád auta. Kvůli šikaně, nezájmu o obor a možnosti vydělávat jinde však začíná často chybět. Kvůli neomluveným absencím je nakonec ze školy vyloučen.

Nedokončí tak kvalifikaci, která by mu pomohla získat lépe placenou práci. Vydělává si pouze brigádami bez dalšího rozvoje dovedností. Jeho situace se postupně zhoršuje a dochází i k poklesu jeho gramotnostních dovedností. Často končí na úřadu práce, protože se mu nedaří najít stabilní zaměstnání.

ADÉLA

Adéla se narodila v populačně silném ročníku do rodiny střední třídy asi 20 kilometrů od Prahy. Rodiče ji chtěli dát od tří let do mateřské školy, ale ta nejbližší měla plnou kapacitu a na ranní dojíždění do té vzdálenější nemají čas. Soukromá mateřská škola je pro rodinu finančně nedostupná, a tak Adélu často hlídá babička. Do školky nastupuje až v 5 letech, a raději si sama prohlíží knížky, než aby si hrála s ostatními dětmi.

Při přechodu na základní školu má proto problém začlenit se do kolektivu. Ve třídě je 27 žáků a učitelka se často věnuje hlavně vyrušujícím spolužákům. Adéla dojíždí do školy do Prahy, takže kvůli času strávenému na cestě nemá tolik času na kroužky.

Uvažuje o přijímacích zkouškách do osmiletého gymnázia, ví však, že na vysněnou školu je velký přetlak. Příprava je pro ni velmi stresující, a nakonec se rozhodne zůstat v základní škole. Deset spolužáků ale odejde na víceleté gymnázium a třída je sloučena s paralelní. Učitelé pak probírají učivo pomaleji než dříve.

Adéla neuspěje ani u přijímacích zkoušek na čtyřleté gymnázium. Protože ještě nemá jasnou představu o budoucí profesi, zvolí vzdělávání v obchodní akademii. Během studia zjistí, že ji ekonomická teorie nebaví a že ji nechce dále studovat na vysoké škole. Školu sice dokončí, ale účetnictví ani management ji k srdci zrovna nepřiřostly.

Nakonec se rozhodla pro studium na blízké vyšší odborné škole humanitního směru. Po jejím absolvování začne pracovat na administrativních pozicích, které postupně střídá. Tyto práce jsou však nízce finančně ohodnocené a firmy nenabízí výraznější podporu dalšího vzdělávání. Postupně tak nedochází k systematickému rozvoji jejích dovedností a její profesní směřování zůstává spíše nenaplněné.

MARTIN

Martin se narodil v Olomouci a vyrůstal pouze se svou maminkou samoživitelkou. Ta musela chodit do práce od jeho útlého věku, a proto ho zapsala do mateřské školy už ve třech letech. Martin má zpočátku potíže v komunikaci s ostatními dětmi, má však dostatek času si na kolektiv zvyknout a postupně se začlenit.

Při nástupu na základní školu proto větší problémy nemá. Ve třídě je menší počet žáků a učitelka mu s adaptací pomáhá. Ve škole začne chodit na kroužek zobcové flétny, kde postupně vyniká nad ostatními dětmi. Po pěti letech tak začíná hrát i na klarinet v základní umělecké škole. Na druhém stupni si nová třídní učitelka všimne, že je někdy agresivní vůči spolužákům a pociťuje úzkost při jakýkoliv změnách. Doporučí proto jemu i jeho matce návštěvu pedagogicko-psychologické poradny, kde mu diagnostikují poruchu autistického spektra.

Škola následně začíná využívat podporu školního psychologa financovaného prostřednictvím tzv. „šablon“. Ten dlouhodobě pracuje s Martinem i jeho spolužáky a pomáhá zmírnit dopady jeho problémového chování. Martin nemá rád změny, proto pro něj jsou přijímací zkoušky na střední školu stresující. Kariérní poradce na škole ví o jeho zájmu o hudbu, proto mu doporučí uměleckou konzervatoř. Díky podpoře rodiny i školy nakonec přijímací zkoušky zvládne.

Studium hudby ho baví a škola poskytuje systematickou podporu studentům se specifickými potřebami. Postupně zjišťuje, že ho kromě hry na klarinet zajímá také hudební teorie a další nástroje. Po maturitě se rozhodne pokračovat na vysoké škole a na pedagogické fakultě začíná studovat hudební výchovu se zaměřením na vzdělávání.

Během studia dál rozvíjí své dovednosti. Po absolvování získává několik pracovních nabídek, a nakonec začne učit v základní umělecké škole hru na klarinet a hudební nauku. Protože ho práce baví a průběžně se v ní vzdělává, nadále rozvíjí a zvyšuje svoje gramotnostní úroveň.

PROBĚHLÉ ODBORNÉ PANELE

Do konce roku 2027 uspořádáme ve spolupráci s vybranými útvary MŠMT, Českou školní inspekci, přímo řízenými organizacemi, s odborníky z oblasti vzdělávání, akademiky a s neziskovými organizacemi 10 odborných panelů.

Níže naleznete témata a stručný popis osmi již proběhlých akcí. Načtením QR kódu přejdete na shrnutí, záznam a další materiály z příslušné akce.

1.

13. 12.
2023

PŘECHOD ŽÁKŮ MEZI ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLOU

Byly prezentovány závěry z vybraných analytických studií a diskutována témata spojená s průchodem žáků vzdělávací soustavou, očekávaným demografickým vývojem nebo s plánovanými změnami v oblasti přijímacího řízení na střední školy.

2.

18. 3.
2024

PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V DATECH

Představena byla vybraná data z domácích a zahraničních studií, předpokládaný demografický vývoj počtu dětí ve věku dvou až šesti let či změny v oblasti sběru dat a školské matriky. Dále byla diskutována témata týkající se aktualizace obsahu vzdělávání, odkladů povinné školní docházky či rovnosti ve vzdělávání.

3.

17. 6.
2024

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

Jednou z výzev žáků v dynamicky se proměňující společnosti je rozhodovat se o svém dalším vzdělávání nebo uplatnitelnosti na trhu práce. Uvedeným výzvám se lépe čelí za pomoci kvalitního a dostupného kariérového poradenství, o jehož budoucím nastavení diskutovali experti na tomto odborném panelu.

4.

25. 11.
2024

OD ANALÝZY K POCHOPENÍ: CO NÁM ŘÍKAJÍ DATOVÉ ANALÝZY PISA A PIRLS?

Na odborném panelu byla představena a diskutována klíčová zjištění sekundárních analýz dat z šetření PIRLS 2021 a PISA 2022. Důraz byl kladen na využitelnost datově podložených zjištění ve třech oblastech: odstraňování nerovností ve vzdělávání, zlepšení školního klimatu a efektivní využívání ICT ve výuce.

5.

5. 12.
2024

DIGITÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V DATECH

Odborníci na školskou statistiku a digitalizaci ve vzdělávání diskutovali témata týkající se rozvoje digitální infrastruktury ve školách, digitálních dovedností, využívání nástrojů generativní umělé inteligence (AI) a prevence rizik spojených s digitálními technologiemi.

PROBĚHLÉ ODBORNÉ PANELE

6.

30. 4.
2025

PODPORA NADÁNÍ V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ

Odborný panel se zaměřil na téma nadaných žáků z pohledu dat a koncepcí. Byla diskutována problematika identifikace a vykazování nadaných žáků. Pozornost byla také věnována příkladům dobré praxe.

7.

18. 6.
2025

PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI A JEJICH PŘÍPRAVA

Odborný panel se zaměřil na pregraduální přípravu učitelů, začínající učitele a na podporu dalšího vzdělávání pedagogů v průběhu jejich kariéry. Diskutována byla nutná dlouhodobá a systémová spolupráce mezi jednotlivými aktéry a také mezi učiteli z terénu a fakultami připravujícími studenty na toto povolání.

8.

20. 11.
2025

VÝSLEDKY ČESKÝCH ŽÁKŮ V ŠETŘENÍ PISA 2022 A MOŽNOSTI ROZVOJE JEJICH POTENCIÁLU

Na odborném panelu byla představena data ze sekundárních analýz šetření PISA 2022 se zaměřením především na matematickou a finanční gramotnost a tvůrčí myšlení. Výsledky poukázaly na výrazný vliv socioekonomického statusu žáků napříč všemi gramotnostmi.

ZPĚTNÁ VAZBA K DNEŠNÍ AKCI

Co Vás na panelu zaujalo? Máte podnět pro zlepšení? Napadá Vás téma pro další odborný panel či konferenci? Budeme rádi za Váš názor. Vyplnění dotazníku zpětné vazby je anonymní.

DOTAZNÍK ZPĚTNÉ VAZBY

KONTAKTY

SEKCE INFORMATIKY, STATISTIKY A ANALÝZ

Václav Jelen
vrchní ředitel sekce
vaclav.jelen@msmt.gov.cz

ODBOR ŠKOLSKÉ STATISTIKY A ANALÝZ

Petra Müllerová
ředitelka odboru
petra.mullerova@msmt.gov.cz

ODBOR ŠKOLSKÉ STATISTIKY A ANALÝZ

Hana Jelínková
hlavní manažerka projektu
hana.jelinkova@msmt.gov.cz

ODĚLENÍ ANALYTICKÉ PODPORY A PROJEKTOVÝCH VÝSTUPŮ

Stanislav Volčík
vedoucí oddělení
stanislav.volcik@msmt.gov.cz

ODDĚLENÍ SEKUNDÁRNÍCH ANALÝZ

Daniel Marek
vedoucí oddělení
daniel.marek@msmt.gov.cz

ODDĚLENÍ NÁRODNÍCH ANALÝZ

Barbora Večerková
vedoucí oddělení
barbora.vecerkova@msmt.gov.cz

ips.data@msmt.gov.cz

Skupina
IPs DATA

www.msmt.gov.cz
www.edu.cz